

Arijana Lovrenčić-Huzjan i suradnici

PREVENCIJA MOŽDANOG UDARA KOD ŽENA

© NAKLADA SLAP

Izdavač

“NAKLADA SLAP”

Dr. Franje Tuđmana 33, 10450 Jastrebarsko
www.nakladaslap.com

Direktor

Biserka Matešić

Biblioteka *Biomedicina i zdravstvo*

Urednik

prof. dr. sc. Dalibor Karlović

Lektor

Petra Trumbetić Prša

Recenzenti

doc. dr. sc. Aleksandra M. Pavlović, dr. med., spec. neurologije, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, Beograd
prim. dr. sc. Vlasta Vuković-Cvetković, dr. med, spec. neurologije, Danish Headache Center, Department of stroke, Rigshospitalet-Glostrup, Copenhagen

Arijana Lovrenčić-Huzjan
i suradnici

**PREVENCIJA
MOŽDANOG UDARA
KOD ŽENA**

© NAKLADA SLAP

NAKLADA SLAP

Copyright © 2023. Naklada Slap

Sva prava pridržana.

Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati ni prenositi ni u kakvom obliku niti ikakvim sredstvima, elektroničkim ili mehaničkim, fotokopiranjem, snimanjem ili umnažanjem u bilo kojem informatičkom sustavu za pohranjivanje i korištenje bez prethodne suglasnosti vlasnika prava.

Autor slike na naslovnici i poglavljima: Petra Huzjan
Fotografije na poglavljima: © istockphoto

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 001160644.

ISBN 978-953-191-791-9

Grafičko oblikovanje "NAKLADA SLAP", veljača, 2023.

Autori

prof. dr. sc. **ARIJANA LOVRENČIĆ-HUZJAN**, dr. med., znanstveni savjetnik, Klinika za neurologiju KBC-a Sestre milosrdnice, Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doc. dr. sc. **MARIJANA BOSNAR PURETIĆ**, dr. med., znanstveni suradnik, Klinika za neurologiju KBC-a Sestre milosrdnice, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doc. dr. sc. **RUŽICA PALIĆ KRAMARIĆ**, dr. med., Klinika za neurologiju KBC-a Osijek, Medicinski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

prof. dr. sc. **ZDRAVKA POLJAKOVIĆ SKURIĆ**, dr. med., znanstveni savjetnik, Klinika za neurologiju KBC-a Zagreb, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

izv. prof. dr. sc. **MARINA ROJE BEDEKOVIĆ**, dr. med., viši znanstveni suradnik, Klinika za neurologiju KBC-a Sestre milosrdnice, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu

prim. dr. sc. **SVJETLANA ŠUPE**, dr. med., znanstveni suradnik, Klinika za neurologiju KBC-a Zagreb

DINAH VODANOVIĆ, mag. logoped, Klinika za neurologiju KBC-a Zagreb
GORANA VUKOREPA, dr. med., Department of Neurology, Klinik Landstrasse, Beč, Austrija

© NAKLADA SLAP

Sadržaj

Uvod

11

1. Migrena i moždani udar

13

Marijana Bosnar Puretić

Uvod	15
Preklapajuće kliničke i radiološke značajke migrene i moždanog udara	16
Migrena kao uzrok i čimbenik rizika za moždani udar	18
Liječenje migrene u bolesnika s cerebrovaskularnim i kardiovaskularnim bolestima	21
Literatura	22

2. Fibromuskularna displazija

25

Arijana Lovrenčić-Huzjan

Uvod	27
Klinička slika kraniocervikalne fibromuskularne displazije	29
Patofiziologija	32
Dijagnostika kraniocervikalne FMD	33
Zbrinjavanje i liječenje	34
Zaključak	34
Literatura	35

3. Vaskularni čimbenici rizika s prevalencijom ili jačim utjecajem u žena

37

Gorana Vukorepa

Uvod	39
Arterijska hipertenzija	41
Šećerna bolest	42
Fibrilacija atrija	43
Depresija i psihosocijalni stres	43
Literatura	44

4. Gigantocelularni arteritis	47
Ružica Palić Kramarić	
Uvod	49
Rizični čimbenici za arteritis gigantskih stanica	50
Histopatogeneza	51
Kliničke manifestacije	51
Sistematski pregled	52
Dijagnostički kriteriji	53
Istraživanja	55
Liječenje	56
Zaključak	58
Literatura	58
5. Moždani udar u trudnoći i postpartalnom razdoblju	63
Marina Roje Bedeković	
Epidemiološki podatci	65
Ishemijski moždani udar	66
Srčane bolesti	67
Reverzibilni cerebralni vazokonstriktički sindrom (RCVS)	68
Tromboza cerebralnih venskih sinusa	69
Intracerebralno i subarahnoidalno krvarenje	69
Početno hitno zbrinjavanje	70
Slikovni prikaz mozga – kompjutorizirana tomografija (CT)	71
Slikovni prikaz mozga – magnetska rezonancija (MRI)	73
Liječenje akutnog IMU u trudnoći i puerperiju: iv rTPA	74
Liječenje akutnog IMU u trudnoći i puerperiju: trombektomija	77
Liječenje akutnog hemoragijskog MU (SAH i ICH)	77
Literatura	80
6. Oblici moždanog udara s većom učestalošću u žena	85
Svetlana Šupe	
Uvod	87
Oblici moždanog udara s većom učestalošću u žena kroz prikaz slučajeva iz kliničke prakse	89
I. Protrombotska stanja	89
II. Disekcija ekstrakranijskih (cevikofecalnih) arterija	95

Sadržaj

III. Moždani udar posljedičan promjenama stijenki krvnih žila	97
IV. Posteriorni revezibilni encefalopatski sindrom (PRES)	102
Zaključak	103
Literatura	103
7. Specifičnosti liječenja moždanog udara u žena, s posebnim osvrtom na subarahnoidalno krvarenje	107
Zdravka Poljaković Skurić	
Trombolitička terapija	109
Endovaskularno liječenje moždanog udara u žena	110
Antiagregacijska terapija u prevenciji moždanog udara u žena	111
Antikoagulantna terapija u liječenju i prevenciji moždanog udara u žena	111
Subarahnoidalno krvarenje	112
Subarahnoidalno krvarenje u trudnoći	115
Literatura	116
8. A što sad? Neurorehabilitacija	119
Dinah Vodanović	
Literatura	127
Kazalo pojmova	129

© NAKLADA SLAP

Uvod

Javnozdravstvenu akciju Dan crvenih haljina pokrenuli smo 2019. godine kako bismo podigli svijest o važnosti moždanog udara u žena.

Žene imaju veće životno opterećenje moždanim udarom u odnosu na muškarce. U žena je moždani udar prvi ishemijski događaj, a u muštaraca je to srčani udar. Moždani se udar pojavljuje češće u mlađoj životnoj dobi, do 35 godina u žena, zatim je incidencija viša u muškaraca, a u starijoj životnoj dobi ponovno raste incidencija u žena. Od moždanog udara umire više žena u odnosu na muškarce. U zadnjih nekoliko godina smrtnost od moždanog udara je konstantna, unatoč pandemiji COVID-a-19. Od njega umire oko 2 000 muškaraca i 3 000 žena u Republici Hrvatskoj.

U incidenciji moždanog udara većinom se radi o ishemijskom moždanom udaru, rjeđe o hemoragijskom moždanom udaru, ali žene češće imaju i druge, rjeđe vrste moždanog udara. Većinu je moždanih udara moguće prevenirati regulacijom čimbenika rizika. Stoga je potrebno osvijestiti te najčešće rizike i utjecati na životni stil prestankom pušenja, povećanom fizičkom aktivnošću, redukcijom tjelesne težine, zdravom prehranom, koja uključuje prehranu bogatu povrćem, voćem, nemasnim mesom i ribom, smanjenjem soli i šećera u prehrani te prepoznavanjem češćih bolesti kao što su hipertenzija, dijabetes mellitus i dislipidemija te njihovim adekvatnim liječenjem. Na žene neki čimbenici rizika imaju i veći utjecaj u odnosu na muškarce.

Žene imaju i specifične vrste moždanog udara vezane uz spol. Također, u žena se češće pojavljuju neki rjeđi oblici moždanog udara, podložnije su autoimunim i upalnim bolestima krvnih žila, a također i drugim oblicima bolesti krvnih žila koje se nazivaju vaskulopatije. Stoga je izuzetno važna briga žena o vlastitom zdravlju.

Kako bismo osvijestili važnost prevencije moždanog udara u žena, započeta je javnozdravstvena kampanja Dan crvenih haljina. Najvažnije odrednice ženskog zdravlja u prevenciji i liječenju moždanog udara navedene su u ovoj knjizi.

U Zagrebu, 15. siječnja 2023.

© NAKLADA SLAP